

Zoia Barash

Dia 30 d'octubre de 1938, a les vuit del vespre i durant la vigília de la festa de Halloween, al bell mig de l'època de la ràdio, Orson Welles, de vint-i-tres anys, va impactar a més de nou milions d'oients amb l'escafenicació

Keith-Orpheum) li va proposar feina, va exigir el control total de les pel·lícules. Ningú hi podia interferir fins que el film estàs acabat. I varen acceptar el tracte. A Hollywood es va escampar l'enveja i el recel: cap director va disposar abans de tanta independència. Qualsevol cosa que fes

dejos. Fins i tot, abans d'estrenar-se, va provocar baralles entre conservadors i liberals, vells i joves. El cap de la RKO, George Schaefer (el Tigre) va decidir exhibir-la a l'elit de Hollywood. La reacció general va ser favorable, tots convençuts que la pel·lícula era extraordinària i audaç. Louis B. Mayer, senyor absolut de la MGM (Metro Goldwyn Mayer), va dir que li feia pena el pobre Hearst. Es va eixugar les llàgrimes i va proposar comprar-la per cremar-ne el negatiu i totes les còpies. El Tigre Schaefer va rebutjar l'oferta de nou-cent mil dòlars.

L'estrena de *Ciudadano Kane* va ser l'1 de maig de 1941, a Nova York, Los Angeles, San Francisco i Chicago, obsequi avançat per a l'aniversari número vint-i-sis d'Orson. *The New Republic* va dir que els problemes de Kane "eren personals i la seva mort la d'un home dominant i solitari." L'FBI hi va veure molt més que no només això: "inspirat per les relacions amb els comunistes, escampa la campanya del Partit Comunista per embrutar a un dels seus més efectius i consistents opositors." Simon Calow, biògraf de Welles, el va veure "atrapat dins la pantalla com la mosca en l'ambre petrificat." Per a François Truffaut, una paràbola "contra la força del poder, un himne a la joventut, una meditació sobre la vellesa i la soledat d'éssers excepcionals, genis o monstres."

radiofònica *La guerra dels mons*, versió de l'argument de l'anglès Herbert George Wells, sobre una possible invasió marciana. Va ser un esdeveniment memorable. Com també ho va ser el seu film *Ciudadano Kane*. L'any 1939 Hollywood floria. Els talents europeus fugien del nazisme d'Alemanya, Àustria, Hongria i altres països, mentre el sistema d'estudis es perfeccionava. La pèrdua de la llibertat artística o personal els semblava minsa davant la possibilitat de salvar la pell. Però el que més va apreciar durant tota la vida Welles va ser la llibertat i quan la RKO (Radio-

en públic o en privat se sotmetria a un escrutini implacable, que l'acompanyarà la resta de la seva vida.

El rodatge de *Ciudadano Kane* el va ocupar de juliol a octubre de 1940. El cost: més de vuit-cent mil dòlars, molt per a l'època. El guió mostrava la vida fracassada d'un magnat nord-americà. Des del començament es va saber que es tractava de William Randolph Hearst, totpoderós amo de diaris i emissores de ràdio, i la seva amant, l'actriu Marion Davis. Hearst va fer de tot per demorar l'estrena del film que estava rodejat de misteri, rumors i xafar-

Orson Welles no va repetir mai aquella experiència de nin prodigi, tot i que va donar al cine obres de gran significació: *El cuarto mandamiento*, *El extranjero*, *La dama de Shangai*, *Macbeth*, *Othello*, *Mr. Arkadin*, *Sed de mal*, *El proceso*, *Campanadas a medianoche*. Com a actor va participar en més de setanta pel·lícules, va prestar la seva veu a documentals, dibuixos animats i doblatges. En els darrers anys de la seva vida, Welles, obés (la cultura nord-americana associa l'obessitat amb el fracàs), prematurament envellit, anunciava vins francesos, el Casino i l'hotel més famós de Las Vegas, Caesar Palace, cosa que caracteritza més a la civilització que el va rodejar que no al mateix ciutadà Welles. ■